

בית עלמין

סיפור קצר מאת ארנה קזין

זו לא הפעם הראשונה שאני מדמינת את ההלוויה שלי. למען האמת, אני נוהגת לעשות זאת באופן קבוע זה שנים רבות. עוד מאז שהייתי ילדה, אני נוטלת גלולות שיכור כאלה, כמוסות של אבל-עצמי, פעם בשבוע-שבועיים, לפי הצורך.

כל השנים הסתפקתי בחומרים בסיסיים: כמה חברות עומדות על הקבר, רכונות מעט לפני, מתקשות להאמין. בדרך כלל בבית קברות חילוני, דשא ירוק עז בין הקברים, וגם אמנון ותמר, חרציות ועצי סיגלון. וריח של אלמון הודי מגדר חיה שמקיפה את השטח. ומשב רוח מהים.

בתחילת הדרך, עד שמתו בעצמם, היו שם גם הורי. מזועזעים. במצבים שונים של כוח ותמיכה. ילדה אחת ויחידה היתה להם, והנה היא מתה בעודם חיים. זה לא היה קל. בעשר השנים האחרונות, מאז שאנחנו ביחד, הצטרפה לסיפור ג'וליה – מתעלפת בזרועותיה של אמא שלה או של חבר או חברה טובים אחרים. משיבים את נפשה, והיא שותה מים מינרלים קרים. והכובע השחור הגדול מצל על פניה, אדומות, צרובות דמעות.

כל השנים דמיינתי את דברי ההספד שנישאים על הקבר – ג'וליה, למשל, מספרת משהו על איך שאני מעירה אותה בבוקר, תמיד עם סוף של איזה סיפור, כאילו אנחנו חולמות ביחד. או משהו על הריח שלי, שהיא אוהבת. לפעמים היא מדברת גם על הצדדים הקשים יותר. בשביל האפקט. איך דרסתי בטעות את הכלב של השכנים, פודל שלא ממש אהבתי כי הוא נבח כל הזמן. והיא בכתה ולא ניחמה. ולקח לי זמן להבין מה עשיתי. ובלי להתייעץ איתה קניתי לשכנים כלב חדש, לברדור, שלא נובח, והנחתי להם על מפתן הדלת בסלסלה.

תמיד דמיינתי את הבכי, בזמן שמניחים את הפרחים; בכי שבמקרה אחד או שניים אינו יודע איפוק. אולי חברה אחת מקיאה בהסבה, מטולטלת עד לשד עצמותיה. אולי בת זוג לשעבר, עם רמקול, משמיעה את I am a Rock של פול סיימון, ומספרת שגם ביחד תמיד הייתי לבד. הנוהג לפנטז לא עבר לי עם ההתבגרות. גם בשנות השלושים והארבעים שלי, גם היום בגיל 47, אני ממשיכה. כמו

גלולה נגד כאב ראש או דכדוך עמוק, אני נעזרת בדקה או שתיים של בהייה פנימית לתוך טקסי הפרידה ממני והאבל עלי, וחוזרת לעצמי מעודדת אך מעט.

אלא שהפעם קורה משהו חדש. לא דקה או שתיים אלא דקות ארוכות ורבות. לא חומרים בסיסיים אלא סיפור שלם.

הנה אנחנו בבית העלמין העירוני של פתח תקוה, באזור הקבורה בקומות. מכל עבר הרבה אבן ומגוון מתיש של פונטים חקוק על קירות עבים ולוחות זיכרון. חם. אין אוויר. אני לא אמורה להיות כאן. ביקשתי זה כבר מג'וליה שלא תקבור אותי אלא תפזר את אפרי על גבעה בחוף פלמחים אם אמות לפני – זה כתוב בפירוש במכתב שמצורף לצוואה, ששמורה במגירה התחתונה של השידה הגדולה, מעץ אלון, שהיא קנתה לי ביוון, זו עם ידיות הנחושת המעוגלות כנחשים. היא קנתה לי אותה ביוון כי בשבילה שידה היא בית, שידה היא ביטוי לביטחון ואהבה, ובגלל זה הבית שלנו בתל אביב מלא בשידות שהתכנסו אליו מכל מקום שאי פעם גרנו בו, אפילו לשבועיים שלושה. כל השידות שאפשר להעלות על הדעת, שידת לילה ושידת טואלט, שידת כניסה ושידת כתיבה, שידת מצעים ושידת ספרים, שידה בעלת שש מגירות ושידת מגירה אחת או מדף אחד, שידה מאלון או מאגוז, מעץ מלא או בציפוי פורמייקה, מפלסטיק עבה או מברונזה זכוכית – אני חיה בבית עם תריסר שידות, ועוד ידה של ג'וליה נטויה – רק לא שידת החתלה, ולא רק כי שתינו אף פעם לא רצינו ילדים, אלא כי שתינו, לו היו לנו ילדים, בטח לא היינו רוצות שידת החתלה. היינו מחתלות על המיטה. על הספה. מי צריך שידת החתלה.

אני לא אמורה להיות כאן בכלל. היא הבטיחה לי שלא יהיה קבר, אלא טקס עם כד. היא הראתה לי פעם את הכד שתניח על השידה המרכזית, זו שעומדת בסלון, במרכזו, כמו סירה שמבצבצת מעל המים, בעלת שתי מגרות ארוכות ועמוקות, בצבע קרם. פעם, לבקשתי, אפילו הבטיחה בהן צדק שתארגן את חגיגת פיזור האפר בחוף פלמחים על דיונה של חול, איפה שהתגלגלנו פעם ונפלנו על הפנים, גבות בחול, וקמנו, והשתעלנו וצחקנו וג'וליה אמרה לי – אולי בפעם היחידה – שהיא שמחה בי, שהיא מצטערת שהיא לא אומרת לי את זה מספיק. שאני צריכה לדעת.

אבל הנה היא כאן, ברחבת הכניסה לאזור הקבורה בקומות בבית העלמין של פתח תקווה ואני על אלונקה בתכריכים, והרב ממלמל ושר, וניגש אליה וקורע את החולצה שלה בצווארונה; החולצה הירוקה הישנה עם הציור של הצבי, שהיא כבר חשבה לזרוק מזמן, בגלל הכתם מאחור, ובטח שמרה כי ידעה שכל מה שיהיה בסופו של דבר הוא טקס יהודי כזה, חשוף ללא חן ובלי תשלום נוסף. היא התכוננה בהתאם. היא נראית נהדר, קודרת ושקטה, שיערה השחור המתולתל, בקבוקים-בקבוקים, אסוף גבוה על קודקודה, פניה בהירות ונקיות.

והנה, ממש מאחוריה, יד על עורפה, עומדת אלי, חברתה הטובה מימים ימימה, ולוחשת משהו באוזנה. דבר נחמה. זה לא סיפור של בגידה על סף הקבר כשהגופה עוד חמה, או משהו בסגנון

הזה. אלי לא תלטף את עורפה, והן לא יישענו זו אל זו, ויתנשקו בלהט, שוכחות את המעמד. זו רק חברות טובה, שעומדת מאחוריה, בגבה.

יש כאן לא יותר מעשרים אישה ואיש. אני לא מבינה מדוע. אולי ג'וליה לא הודיעה לאף אחד? רק הצוות של החנות שלי והלקוחות הקבועים הם יחד איזה עשרה, ואף אחד מהם לא כאן. והחברים של ההורים שלי. אלה שהיו בכל ההלוויות עד היום. למה הם לא באו? אולי ג'וליה רצתה משהו פרטי, רק שלה. אני רואה כאן, חוץ מאלי, חברתה הטובה, גם כמה קולגות שהיא אוהבת מהעבודה שלה: את המתכנתת הגבוהה עם השיער הקצר, את הבחור הגוץ והמצחיק שאחראי על המכירות. את המזכירה הנמרצת והחכמה בעלת השפתון הכתום. ניגון השירה של הרב מגיע לאיזה קצה. אני חושבת שג'וליה עומדת להגיד כמה דברים. לא, היא סבה על עקבותיה, והתהלכה יוצאת בשתיקה בדרך אל הקבר. ארבע חברות של ג'וליה נושאות אותי על האלונקה. נעמדות מול קיר, שפעורה בו מגירה אחת בקומה הרביעית. מכניסות אותי. מעלי ומצדדי שוכבים אחרים. במיני צורות-אות, במיני גילים. הן מחליקות אותי אל תוך מגירת הקבורה. אף אחד לא אומר אפילו לא מלה.

אני נשארתי להסתכל. ג'וליה ואלי מתחבקות. פרחים מונחים על הרצפה מתחת לקברים. הקהל עובר על פניה של ג'וליה, יד על כתף, חיבוק. ג'וליה מציתה סיגריה. והנה דורון, מנהלת המוצר התמירה שלא מאירה פנים. לא שמתי לב אליה קודם לכן. היא מתקרבת אל ג'וליה. ג'וליה נושאת אליה מבט. נדמה לי שהיא מסמיקה. דורון רוכנת אל ג'וליה ומנשקת אותה. אני בקבר. אין לי מה לעשות. אני לא יכולה לשנות את התמונות. אני לא מצליחה לשנות את הסיפור.

אני חושבת שזה מה שקרה: מצאתי אקדח בשידה הראשונה. בשידה של המסמכים, של הצוואות. הוכיתי בהלם. הוצאתי אותו מהמגירה וסובבתי אותו אלי והצצתי דרך הלוע ולחצתי על ההדק. לא העליתי בדעתי שיהיו בו קליעים ושיקרה מה שיקרה. ממתי יש לג'וליה אקדח? איך בכלל אקדחים קשורים לחיים שלנו?

ג'וליה אולי חשבה שעשיתי את זה בכוונה. הריב האחרון נראה כמו ריבים קודמים. היא כעסה על ההפסדים בחנות שלי. ואני כעסתי על הכעס שלה. כלומר, רק חשבתי שהיא כעסה. היא בעצם אמרה משהו כמו: "איך היה היום? המודעה בטיימאאוט עשתה משהו?" ואני שמעתי ששאלה: נו, מישהו נכנס היום לחנות? הרווחת כמה אגורות? ובעומק המלים שמעתי את הטון המזלזל, המתריס, המר.

כן, בעצם אני זו שפחדת – שפחדתי – שאני מפסידה לנו את כל הכסף ושלא נוכל להגשים את החלומות המשותפים כי החנות שלי היא כישלון וכעסתי על עצמי והעדפתי לחשוב שהיא זו שכועסת עלי. אני מוכרת מוצרי נייר לאנשים שאכפת להם על מה הם כותבים. זהו עולם שאני אוהבת בכל נימי נפשי. אני מקבלת המון שבחים על העיצוב של החנות, על המבחר של המוצרים. יש לי התמחות במוצרי נייר יפניים. וגם בכמה יצרנים צרפתיים וסקנדינביים. הכל קשור בגידול הוגן של יערות

לתעשיית הנייר. ואני היבואנית הבלעדית היום בישראל מהיצרן האיטלקי של מולסקין – המחברות הפשוטות, כרוכות באיכות גבוהה, שמיוצרות על פי המסורת הצרפתית מסוף המאה ה-19 ותחילת המאה העשרים, ומעוצבות ברוח המחברות שבהן השתמש סופר המסעות והעיתונאי ברוס צ'אטוויין. יש לי לקוחות קבועים. אבל לא מספיק. החנות נאה וממוזגת ואני מגישה תה ירוק יפני למי שנכנס ומעלעל. הקצב של החנות איטי. קצב של מישוש וריח. ויש לי הרבה שעות בהייה. נוח לי לחשוב שג'וליה כועסת עלי כי אני לא מצליחה להרים את העסק. אף שאולי היא דווקא עסוקה בדברים שלה, בלחצים שלה – החברה שלה תכף יוצאת להנפקה או משהו כזה. אולי היא דווקא סומכת עלי שאצא מהצרה הזאת, כי בסך הכל אני בן אדם חזק. אולי היא בכלל לא מקדישה לזה כל כך הרבה מחשבה.

היה זה רק עוד ריב אחד, דומה לקודמיו. אמרתי לה שהיא מתנשאת עלי. היא אמרה לי שאני צריכה לחזור לטיפול. אני אמרתי לה שאין לנו כסף לטיפול ושהיא שוב מתנשאת. היא אמרה שהיא הולכת עכשיו, שאולי נדבר על זה אחר כך. היא מאחרת לפגישה. אולי איחרה לפגישה עם דורון, מנהלת המוצר? יש להן דד ליין לחוץ. אני אמרתי לה שהיא תמיד בדרך לאנשהו ושכבר לא דיברנו חודשים כמו שצריך. היא אמרה שהבעיה לא אצלה. שהיא מחכה לי. שאני צריכה לטפל בעצמי. ויצאה מהבית. היא לא טרקה את הדלת אלא סגרה בעדינות ונעלה.

נשארתי לבד. הלכתי לשידה הראשונה. יש שם, במגירה שמתחת למגירה עם הצוואות, אוסף ניירות המכתבים העתיק שלי, שאספתי בגיל 10 והנחתי בתוך אלבום קרטון, נייר נייר, מופרדים ביריעות של בדי משי דקיקים. אני חושבת שיש שם עדיין כמה מהניירות היפים ביותר שאי פעם ראיתי, אף שהמומחיות שלי בתחום רק התפתחה מאז, אף שהכרתי מאז עשרות מבכירי יצרני הנייר ואספניו, אף שאני נחשבת למומחית מספר אחת בישראל בכל הקשור לנייר מייעור הוגן. בכל זאת האוסף הראשון שלי מגיל עשר הוא החיוני ביותר. יש בו ניירות מסין וממצריים, מוטבעים וארוגים ביד, מעץ ומאורז, עבים כמו עור ודקיקים כמו הרוח.

בחרתי אחד חלק בצבע אפרפר, נייר נדיר מגומא פפירוס, שהשגתי אי אז בדרך לא דרך, מחבר של ההורים שסחר בסין. הנחתי אותו על שולחן העבודה שלי. התכוונתי לכתוב לג'וליה מכתב פרידה. אבל אז חזרתי לשידה כדי לחפש נייר אחר. לא הייתי בטוחה שאני רוצה להיפרד על נייר פפירוס. חשבתי אולי דווקא נייר קלף. חשבתי לכתוב לה כמה מלים בקצרה: מותק, אני אוהבת אותך. אבל אני לא רוצה להכביד עלייך יותר. אני מרגישה שאני כמשקולת על צווארך. אני יודעת שאין לנו כסף להלוויה חילונית. אני יודעת ששוב אני צריכה לאכול מהחסכונות ולא נוכל לנסוע לחופשה בניוזילנד.

פתחתי את המגירה הראשונה וחיטטתי בה. מצאתי מתחת לערמת מסמכים את האקדח. זה משהו שאף פעם לא ראיתי כל כך מקרוב. הרגשתי כמו בתוך הזיה. החזקתי את האקדח ביד והרגשתי את כובד הנחושתי. הרגשתי את כובד הצבע הזהוב-השחור. את כובד הסוד שמסתתר במגירה. חשבתי שאולי זו משקולת נייר טובה. כזאת שמניחים על הודעות, תזכורות, פתקים, על השידה, שלא

יתעופפו. שייזכרו. חשבתי שאולי זו מתנה שג'וליה רצתה לתת לי. לפני שהתחילה תקופת הריבים. הצצתי אל הלוע ולחצתי על ההדק. לא חשבתי שזה מה שיקרה.

עכשיו אני לא יודעת מה לעשות. הקברן מצמיד מלבן אבן לקצה הפוך שבו אני שוכבת. מאוחר יותר יעצבו את לוח הזיכרון לפי הזמנה. הוא מסדר את הפרחים בתוך אגרטל קטן שמונח למרגלות הקיר. הוא מטאטא מסביב. ג'וליה נכנסת למכונית שלה עם אלי, חברתה הטובה. אלי מציעה לה לנהוג; בכל זאת, היא כרגע קברה בת זוג. ג'וליה מסכימה והן מחליפות מקומות. אלי מתניעה והן עוזבות. דורון נכנסת למכונית עם חברים מהעבודה. אני לא יודעת איך להמשיך מכאן. יש לי פרספקטיבה. יש דברים שאני יודעת עכשיו שלא ידעתי קודם לכן. אבל אני לא יודעת איך להפיק לקחים. איך לצאת מהדפוסים. איך לדעת שהכל זמני. שהכל מתכלה. שאפשר גם אחרת. שצריך לעשות לפעמים סדר במגירות.

ערכה: דפנה בן צבי. מאי, 2019